

INTERVJU ≡ DIANA DRAGUTINOVIĆ

Pripremamo veliku poresku reformu

▶▶▶ "Moj plan je da u narednu godinu uđemo sa novim poreskim zakonima i novim sistemom"

INTERVJU ≡ DIANA DRAGUTINOVIĆ, MINISTARKA FINANSIJA
O SMANJENJU BUDŽETA I FISKALNOJ POLITICI

Pripremamo veliku poresku reformu od početka 2010.

▶▶▶ Naš poreski sistem je komplikovan, i stručnjaci se u njemu teško snalaze - Ovo je bilo pravo vreme da se skrešu javni rashodi - Na vuka (Republiku) povika a lisice (opštine) meso jedu - Smanjenje plata obuhvata samo dvadeset hiljada ljudi

Tri jahte

Izbrojali smo pored luksuznih automobila, sve čamce i brodove koji imaju motor i dugački su preko 15 metara. Nema ih više od 3.000. Pri tome, u Srbiji su registrovana samo tri luksuzne jahte. Vazduhoplova, aviona i helikoptera, koji nisu u funkciji obavljanja delatnosti ima najviše 10. Naknada koji oni plaćaju biće povećana za 40 odsto. Imajući u visu da ih nema mnogo, koliki god da je porez na luksuz, neće biti značajnijih prihoda za državu, ali je ovo signal u kom pravcu menjamo poresku politiku.

Pravo je vreme za smanjivanje javnih rashoda. Narocito zato što se kod nas javna potrošnja stalno povećavala. Nakon svega što se u oslednjih mesec dana desilo, mislim da je najbolje što smo iskoristili priliku i smanjili javnu potrošnju, kaže na početku razgovora za "Novac", ministarka finansija, Diana Dragutinović.

► Zašto se toga niste setili odmah? Vi lično ste za "Novac" pre nekoliko meseci govorili da javna potrošnja može da se smanji za milijardu evra.

Vlada nije jedna jedinka, već skup ljudi koji se u političkoj areni bori za ostvarenje različitih ciljeva. Kako je kolaciji široka, i lista ciljeva je široka. Prirodno je očekivati da ministar finansija teži skromnoj i uravnoteženoj javnoj potrošnji. Ali, ne treba očekivati od drugih ministara čiji je cilj na primer pokretanje ogromnih javnih radova, podsticaji različite vrste ili široka socijalna davanja budu istovremeno za skromnu državu. Da sam sama i nezavisna u vođenju fiskalne politike, nivo i struktura javnih rashoda bila bi drugačija: mali broj prioriteta, na primer Koridor 10, zaštita siromašnih bez obzira da li su penzioneri, zaposleni, nezaposleni, ili deca i racionalizacija države na svim nivoima. Ali, nema samog i nezavisnog ministra finansija. Ovo je koaliciona vlada. Takodje, da sam sama i nezavisna, odabrala bih u ovim uslovima ili odustajanje od krupnog projekta ili odustajanje od svega po malo. Izbor Vlade

je nešto između (značajno smanjenje svega što nisu plate, penzije i socijalna davanja). Od ukupnih budžetskih rashoda, koji iznose 748 milijardi dinara, samo 154 milijarde nisu plate, penzije i socijalna davanja. Ako bi se uzimalo od svega, ili od svih, po malo, bila bi targetirana suma od 748 milijardi, ovako smo mi "gađali" sumu od samo 154 milijarde.

► Dakle, smanjenje rashoda ministarstava za 26 odsto, tj. ušteda 40 milijardi je iz te 154 milijarde.

Da, iako je moja ideja bila - od svega po malo, uključujući i plate u javnom sektoru kao celini. Ali, sa stanovišta Vlade kao celine prihvatljivo je bilo da plate i socijalna davanja budu zaštićeni koliko je god moguće, dok će teret prilagođavanja podneti ostali deo javne potrošnje. S druge strane, na ovaj način stradaće mnogi razvojni projekti i programi: u poljoprivredi, kulturi, nauci, zaštiti životne sredine, Koridor 10, NIP...Sva ministarstva moraju u istom procentu da smanje potrošnju, ali sama odlučuju od kojih programa će odustati. Minitar odbrane, gospodin Šutanovac, recimo, rekao je da postoje dve stvari od kojih nikad neću odustati - od profesionalne vojske i Cepotine i smanjio je rashode za preko četiri milijarde.

► Smanjenje transfera opštinama izazvalo je dosta uzbune.

Da li postoji razlog da ministri u Vladi Srbije smanje rashode za 26 odsto, zamrznu, pa i smanje plate u državnoj upravi, a da to isto ne urade opštine. Analiza je

Distribucija zarada

Desetine	Učešće u masi registrovanih zarada	Prosečna neto zarada
1.	2.05%	6.953
2.	3.40%	11.543
3.	4.37%	14.844
4.	5.29%	17.972
5.	6.67%	22.655
6.	8.37%	28.416
7.	10.42%	35.370
8.	12.60%	42.780
9.	15.95%	54.156
10.	30.86%	104.751

Pokrivanje deficita od tri odsto

Deficit od tri odsto će se finansirati iz rezervi - nepotrošenih prihoda od privatizacije, od oko 550 miliona evra; očekivanog kredita Svetske banke od oko 300 miliona dolara, IPA fondova -oko 100 milion evra. Ostalo će se obezbediti komercijalnim zaduživanjem, u zemlji i inostranstvu, ali u granicama opreznog nivoa zaduženosti države.

pokazala da su lokalni nivoi vlasti planirali mnogo veći rast zarada nego centralna država. U republici je planiran rast zarada od osam odsto, a u opštinama 20 odsto.

Kad je u pitanju kupovina roba u usluga, mi planiramo nepromenjeni nivo, opštine planiraju rast od 20 odsto. Planirano je da kapitalni izdaci u opštinama rastu za preko 50 odsto, a Republika odustaje od mnogih projekata.

Dakle, ideja je da se te 134 jedinice lokalne samouprave ponašaju na isti način na koji se ponaša republički budžet: da zarade ne rastu, da nema novog zapošljavanja i da se svi deskrecioni rashodi smanje. Samim tim neće biti potrebe za tolikim transferima.

Ministarske dileme

Manjak u budžetu može da se pokrije povećanjem prihoda ili smanjenjem rashoda, odnosno, treća varijanta, njihovom kombinacijom. Sa aspekta ministra finansija najbolje je najmanje rizično rešenje, dakle, kombinacija. No, tu se opet postavlja pitanje mere. Po mom mišljenju najmanje rizično je bilo pola - pola, otprilike. Prva varijanta, koju je predložio MMF, bila je u skladu sa tim, ona je minus od 100 milijardi pokrivala 55 odsto smanjenje rashoda a 45 odsto povećanjem prihoda.

Kad je reč o povećanju prihoda opet je dilema da li da se uvede jedan porez koji ima jako veliku osnovicu ili da se uvede niz manjih mera koje mogu ali i ne moraju da kvare sistem ali kojima će da se ispravljaju neke nepravde i nelogičnosti. Sa aspekta ministra finansija, opet, bolje je jedno

rešenje, a to je u ovom slučaju, da imate što širu osnovicu.

Kod rashoda je, takođe, pitanje da li da se uzme od svega po malo ili da se odustane od nečeg velikog. Kad su rashodi u pitanju sa aspekta ministra finansija najbolje je da se uzme od svega pomalo. Ali svako je rešenje bolno. I kad smanjuješ rashode i kad povećavaš prihode ti činiš nešto što je nepopularno.

Zašto ste se odlučili za varijantu od koje ste odustali?

To je bio najsigurniji način da se cilj ostvari. I drugo, ta mera nema nikakav efekat na rast cena. Svi ekonomski ministri su to prihvatili. Ali, onda je usledila reakcija javnosti koja je mislim bila posledica činjenice da taj paket nije dobro prezentovan i objašnjen.

Javna potrošnja

(kao % od BDP-a)

Mađarska	50
Hrvatska	47
Srbija	45
Slovenija	41-42
Makedonija	38-39
Bugarska	36
Rumunija	35

► Kako je uopšte ova odluka prošla kroz ministarstva, je li bilo mnogo protesta?

Naravno da jeste. Ali nije bilo drugog rešenja. Htela bih da kažem da više nije poenta da li treba da imamo veći ili manji deficit. Svi znaju da u uslovima krize deficit treba da bude što veći. Treba pogledati kolike deficite generišu druge zemlje: od minimalnih 3%, najčešće 6-7 odsto do skoro 15%. Ovdje je pitanje koliko mi možemo da podnesemo. Problem je što mi ne možemo da finansiramo više od ovih tri odsto.

► Da li je smanjenje rashoda realno ostvarljivo, da li bi nešto tu računicu moglo da poremeti?

Imajući u vidu kolika nam je javna potrošnja mislim da je realno. Naša javna potrošnja je treća po visini u ovom delu evrope, posle Hrvatske i Mađarske. U Srbiji je 45 odsto BDP-a, Hrvatskoj 47 a Mađarskoj 50 odsto BDP-a. Sve ostale imaju manje: Rumunija 37,

Trećina višak

Od 80.000 ljudi u čistoj državnoj administraciji, na svim nivoima, bar trećina je višak, tj. i sa trećinom ljudi manje moglo bi da se obavlja ova količina posla.

Međutim, javnost obraća pažnju na zaposlene u republičkoj upravi a mnogo više se zapošljava na lokalnom nivou.

Opštine, međutim, nisu u fokusu, a u odnosu na obim posla troše znatno više nego centralna država.

Bugarska 37, Makedonija 38-39, Slovenija 43-42 odsto BDP-a.

U svakom slučaju mislim da je naša javna potrošnja previsoka i u tom smislu je smanjenje realno. Ono što može da bude problem, to je da je malo prebrzo urađeno.

► Smanjenje plata je donelo svega milijardu-dve, zašto tako malo.

Mi smo se skoncentrisali da nađemo uštede u ovih 154 milijarde. Ali nije samo to. Da potsetim, kada su plate u javnom sektoru prvobitno budžetirane, pretpostavilo se da će one ipak rasti, aprilska plata, koja se isplaćuje u maju, po stopi od dva posto i oktobarska plata, koja se isplaćuje u novembru, za šest odsto. Sada se od toga oduštalo i te plate su zamrznute, kao i penzije. Tu je napravljena ušteta od 13 milijardi. Dakle za većinu zaposlenih u javnom sektoru, plate su zamrznute. Dodatno, manji deo zaposlenih primaće manju platu i to je posledica namere da oni sa višim platama podnesu malo veći teret

krize. Problem je što tih, sa relativno visokim platama, nema mnogo. Recimo, od dva miliona zaposlenih, plate preko 45.000 ima svega njih 20 odsto. Isto važi i za javni sektor. Dakle, iako se ova mera odnosi na celokupnu državnu administraciju, na zaposlene u brojnim agencijama i u javnim preduzećima, ona obuhvata samo dvadesetak odsto ukupnog broja ljudi koji rade u njima, tj. odnosi se na maksimalno 20 hiljada ljudi. Zato će ova mera generisati relativno male uštede.

► Da li su prihodi realno planirani, da li ste računali sa smanjenjem potrošnje benzina, recimo?

Kod derivata nafte konkretno, računato je sa blagim padom

potrošnje, pošto su to proizvodi čija je potrošnja, kako se to kaže neelastična, odnosno koji se i u kriznim vremenima troše manje-više isto. To važi i za telefonske usluge.

► A porez na imovinu?

Ovo je tek početak onoga što ministarstvo namerava da radi u oblasti poreza, dakle ne samo kad je imovina u pitanju, nego i porez na dohodak i na dobit. U prvom koraku ćemo promeniti poresku osnovu za porez na imovinu tako da oni koji imaju veliku i vrednu imovinu više plaćaju. To znači da će se uskladiti poreska osnova poreza na imovinu sa poreskom osnovom poreza na prenos apsolutnih prava. Ključni princip će biti da će porez zavisiti od tržišne vrednosti imovine.

► Od kada će se to primenjivati?

Rešenja poreske uprave biće isporučena u maju. To je promena, ali nije dramatična, jer po tom

osnovu očekujem prihode od dve milijarde dinara, u najvećoj meri od bogatijeg dela stanovništva. To je samo početak poreske reforme koja će biti završena do početka iduće godine.

Najveći prihod se očekuje od povećanja poreza na automobile preko dve hiljade kubika. Tu je posebno važno što će biti oporezovani automobili sa takozvanim E tablicama, tj. oni koji imaju privremenu registraciju. To su sve veliki, izuzetno skupi automobili. Samo prošle godine je registrovano preko 1.500 takvih vozila u proseku vrednih od 70 do 100 hiljada evra.

► Pomenuli ste poresku reformu, mnogo je primedaba upravo na tu oblast, posebno zbog sive ekonomije.

Kod PDV-a planiramo formiranje posebne jedinice. Naime, primetili smo da je povraćaj PDV-a u Srbiji u pos-

lednje vreme u porastu iako izvoz i investicije, po osnovu kojih dolazi do povraćaja, opadaju. I inače je u Srbiji stepen povraćaja veći nego u drugim zemljama; uobičajeno se on kreće od 30 do 40 odsto, dok je u Srbiji 50-55 odsto. Nama se čini da tu nešto nije u redu, tj. da je u pitanju izbegavanje poreza. Zbog toga je u formiranju posebna jedinica, naravno od već zaposlenih poreskih inspektora, koji će se usredsrediti samo na ona preduzeća gde je povraćaj i poreski kredit visok i rastući.

Što se tiče samih poreskih stopa, ja mislim da one u Srbiji nisu visoke. Naprotiv, najniže su ili među najnižima i u regionu i u Evropi. Ali, naš sistem je komplikovan, ima strašno mnogo poreskih oslobođanja, pa se i stručnjaci u ovom sistemu teško snalaze. Kada bi poreski sistem bio jednostavniji - to znači relativno ni-

Distribucija penzija

Desetine	Učešće u masi isplaćenih penzija	Prosečna penzija
1.	3,6%	7.800
2.	5,2%	11.300
3.	6,3%	13.500
4.	7,4%	16.000
5.	8,4%	18.100
6.	9,5%	20.500
7.	10,8%	23.500
8.	12,4%	27.000
9.	14,8%	32.300
10.	21,5%	46.000

Konsolidovani bilans države

2005 - 2008. godina	(u % BDP)			
	2005	2006	2007	2008
Javni prihodi	42,7	43,5	43,2	41,8
Javni rashodi i neto pozajmice	41,8	45,1	45,2	44,0
Fiskalni suficit / deficit	0,9	-1,6	-2,0	-2,2

Konsolidovani bilans države

2005 - 2008. godina	(u mlrd dinara)			
	2005	2006	2007	2008
Javni prihodi	721,7	865,6	1.007,1	1.145,9
Javni rashodi i neto pozajmice	707,0	897,2	1.053,2	1.205,8
Fiskalni suficit / deficit	14,6	-31,6	-46,1	-59,9

ske poreske stope, najbolje jedinstvena, bez oslobađanja ili bez velikih oslobađanja - to bi omogućilo i lakšu kontrolu i bolju naplatu poreza, dakle manje sive ekonomije.

➤ **Šta je problem da se poreska reforma uradi?**

Vreme. Ne može da se za manje od 10 meseci radi i na poreskoj reformi i tri puta budžet.

➤ **Kada bi mogla da počne primena novog poreskog sistema?**

Moj plan je da u narednu godinu uđemo sa novim poreskim zakonima i reformisanim sistemom.

➤ **Da li će PDV ostati 18 odsto?**

Najverovatnije. Ali moram da kažem da je to jedna od najnižih stopa u celoj Evropi. Kao i porezi na dohodak i na dobit, kao i doprinosi. Jedan primer, porez na dobit u nas je 10 odsto, u drugim zemljama uglavnom je između 15 i 20 odsto. Ali, efektivna stopa u nas, s obzirom na silna oslobađanja, svedena je na pet odsto. Toga ima, možda, još samo u poreskim rajeovima.

➤ **Da li je sa ovim obaranjem rashoda za 100 milijardi problem skupe države skinut sa dnevnog reda?**

Šta znači skupa država. Ako gledamo po poreskim stopama naša država nije skupa. Ja mislim da je realno da javna potrošnja u Srbiji, s obzirom na to kakva je ona danas, bude 42 odsto BDP-a (dakle za tri procentna poena manja nego što je danas). Gde može da se uštedi? Na različiti pravima. Ali, za to mora da postoji socijalna karta. U Srbiji si siromašan ako imaš nizak dogodak, bez obzira na lično bogatstvo. Ljudi ovde imaju veliku imovinu a male tekuće dohotke i smatraju se siromašnim. Ozbiljniji

rezovi mogu da se naprave u socijalnoj politici i uštedi bar jedan odsto BDP-a onog trenutka kad bude postojala socijalna karta.

Druga stvar, reforma penzijskog sistema. Šta je prosečan penzioner u Srbiji. Prosečan penzioner u Srbiji nije onaj koji je radio čitav radni vek, prosečni penzioneri u Srbiji su vrlo mladi ljudi. Koja privreda će to da izdrži.

Treće, reforma javne administracije pre svega znači manji broj visoko kvalitetnih ljudi. A to nećemo učiniti ako najboljima budemo smanjivali plate. U državnu službu neće da dođu oni koji su kvalitetni. Ako hoćemo dobru državu, onda treba da imamo manji broj dobro plaćenih državnih činovnika.

➤ **Kada ćete Skupštini predati rebalansirani budžet i do kada on mora da bude usvojen?**

Ako sve bude išlo po planu rebalansirani budžet će se u Skupštini naći najkasnije za deset dana. Za sporazumom sa MMF-om nije potrebno da budžet bude prethodno usvojen u parlamentu, ali ja očekujem da će se to desiti u prvoj sedmici maja. *M.L.*